

men att dessa skapelsedagar kommer som punkter mellan väldigt långa tidsperioder. Denna tolkning är förenlig med teorier så som den kambriska explosionen som bygger på fossilbeviset.

Det som man kan pyssla ihop från bokens fem kapitel och fem bilagor är att Lennox tror att:

1. Gud skapade universum i big bang.
2. Skapelsedagarna i 1 Moseboken representerar riktiga insatser från Gud.
3. Dessa skapande insatser är utspridda över många miljoner/miljarder år.
4. Livets uppkomst och mänskans skapelse representerar två av Guds särskilda skapelseakter. Varken livet eller mänskan är produkter av naturliga processer som Gud satte i gång med den ursprungliga skapelsen.
5. Mänsklig död blev en verklighet först efter Adam och Evas synd när de avstängdes från livets träd i Edens lustgård. Döden var emellertid en vanlig del av livets kretslopp för både växter och djur även innan Adam och Evas skapelse.
6. Evolutionen kan förklara mycket av mångfalden som finns bland levande varelser, men Lennox tar avstånd från det naturliga urvalet som vägledande princip bakom evolutionen.

Bokens styrka är dess lättillgänglighet. Den är mycket mindre teoretisk än Lennox tidigare bok Guds dödgrävare. En nackdel är emellertid att den väcker fler frågor än den svarar på. Ska man bara kapitulera för darwinism? Hur mycket av evolutionsteorin kan man som bibeltroende kristen acceptera? Hur är det med hominidarter som fanns innan Gud skapade Adam och Eva – blev de utrotade på något sätt – i synaflo den kanske? Kan Kains och Sets fruar ha tillhört dessa andra arter? Jag väntade mig hela tiden att Lennox skulle ge en hel täckande bild över hur han ser på relationen mellan skapelseberättelserna och naturvetenskapen, men förgäves.

Ray Baker

&

The Lost World of Genesis One. Ancient Cosmology and the Origins Debate

John. H. Walton

Downers Grove, Ill: IVP Academic,
2011

En revolusjon i forståelsen av 1. Mos 1.

Denne boken er banebrytende i utlegningen av Bibelens første kapittel. Alle som arbeider med å forstå 1. Mosebok kapittel 1, samt forholdet mellom denne teksten og naturvitenskap, må heretter innom denne boken. Her ligger det til rette for mange aha-opplevelser og utbrudd som ”at ikke jeg har sett dette tidligere!”

John. H. Walton har forsket på og undervist om disse tekstene i flere tiår: Han er professor i Det gamle testamentet på den store evangelikale institusjonen Wheaton College og har gitt ut flere bøker om GT og GT's kontekst i det Nære Østen. En bok som ligger til grunn for den nåværende, er hans *Ancient Orient and the Old Testament. Introducing the Conceptual World of the Hebrew Bible* (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2006). Han er også medredaktør av den omfattende *IVP Bible Background Commentary: Old Testament* (Downers Grove, Ill: IVP Academic, 2009). Vi som levde oss gjennom GT studier preget av spekulativt kildeteori (spesielt Graf-Wellhausen tradisjonen om J, E, D og P) vil oppleve dette som bevegelse ut i frisk luft, med respekt for bibelteksten og med sunnere vitenskapelige verktøy.

The Lost World of Genesis One er skrevet for den allmenne leser og meget lettlest, tross den akademiske tyngden som ligger bak. Han greier å bruke eksempler og illustrasjoner som forklarer poengene, og han greier å holde interessen oppe. Boken er bygget opp som 18 påstander som utvikler hans argument gjennom boken. Kapitlene mot slutten omkring naturvitenskap er noe mer krevende, og er tydelig preget av amerikansk

debatt (om kreasjonisme, ”Intelligent Design”, og om evolusjon i skolen).

Bokens sentrale argument er at 1. Mos. 1 skal forstås *funksjonelt*, ikke materielt. Vi er vant til å tenke på eksistens (og skapelse) i *materielle* kategorier. Vi kan illustrere forskjellen ved å spørre oss selv: Når ”eksisterer” en kafé? Er det når huset er bygget? Er det når inventaret er på plass? Når strømmen er koblet til? Når kaffemaskinen er innkjøpt? Alle disse forståelsene av å eksistere fokuserer det materielle perspektivet, på ting. Men eksistens kan også forstås *funksjonelt*: Kaféen eksisterer når den *fungerer* som kafe, d.v.s. når alle funksjoner ved utstyr, betjening og kunder er i sving.

Walton argumenterer for at skapelsesfortellingen i 1. Mosebok 1 er ment å forstås funksjonelt. Hans første argument for dette er henvisning til andre tekster fra gamle Israels kultursfære. Dette stoffet er Waltons spesialitet, og han argumenterer godt for det. Men mange vil være noe reservert med å legge stor vekt på utenombibelske materiale til å forstå bibeltekstene. Her viser Walton et godt skjønn.

Men det sterkeste argumentet leverer han ved å vise hva teksten i 1. Mos. 1 egentlig sier: Hans tilnærming kaster lys over mange detaljer i tekstene som eller fremstår som merkelige for lesere som er vant til å tenke materielt om skapelsen: Hvorfor skapes lyset på dag 1, og solen først på dag 4? Hvorfor kalles lyset ‘dag’? Hvordan kan det være dag og natt før solen blir til? Hvorfor er det flere dager hvor der er lite materielt som lages, men Gud er mest opprett med å skape skiller?

Walton hevder at de tre første dagene beskriver Guds opprettelse av tre viktigste funksjoner: tiden (lys og mørke), været (hvelvingen og vannet), og mat (jord og planter). Dag 4-6 fokuserer rollene som gis de ulike ”funksjonærene”. Dette likner mønsteret som Henri Blocher anvendte i sin *In the Beginning* (Grand Rapids, Ill: IVP, 1984), men er hos Walton mye bedre begrunnet både i tekst og fra kontekst.

Vekten på det funksjonelle gir også dyp mening filosofisk: Dersom Gud ikke bare

har laget ‘tingene’ men også innsatt funksjoner, gir det mye større føringer for våre liv. Da jeg nylig delte dette med en gresk teolog, utbrøt han: «Det er jo akkurat det samme som Aristoteles hevdet!» Han mente her å henvise til Aristoteles idé om at alle ting har en innebygget hensikt, mål (*telos*) som gir tingene dets retning. Vi mennesker finner oss selv ikke bare ved å vite vi er skapt av Gud, men også ved å være gitt en spesiell rolle og funksjon (oppgive, og kall) i hans skaperverk.

Det andre hovedidéen i Waltons bok er kanskje ikke like godt belagt og begrunnet, men er likevel interessant: Hans teori går ut på at de syv skapelsesdagene har opphav i et gammelt tempelinnvielsesritual: Vi skal forstå Guds skaperverk som Guds kosmiske tempel, skapt til hans ære, og hvor han innsetter mennesket som sine fremste funksjonærer. De som har studert tabernakel og tempel i GT vil gjenkjenne koblingen mellom tempelet og universet, og tempelet og 1. Mosebok 1 og 2.

Uansett hva man måtte mene om tempelinnvielsesteorien, synes hans utlegning av dag 7 å være på kornet eksegetisk. Vi har en tendens til å se dag 7 som et vedheng til den egentlige skapelsesfortellingen. Man har sett det som ivrige israelitters forsøk på å legitimere sabbaten. ”Hviledag” blir et paradox, for den Gud som skapte universet med sitt ord slett ikke trenger å hvile. Walton viser tydelig at dag 7 er selve klimakset og målet for hele fortellingen: Det er ikke da Gud ”hviler”, men da han avslutter (for-)arbeidet, og setter seg på tronen i sitt tempel: Fra da av hersker han som konge over sitt univers. Derfor avsluttes heller aldri dag 7: Gud har hersket over vår verden siden han gjorde seg ferdig med å skape den!

Denne lesingen av 1. Mosebok 1 har store konsekvenser for hvordan vi kobler teksten til naturvitenskap. Naturvitenskapen er jo nettopp opptatt av materien, dens tilblivelse og egenskaper. Dersom Walton har rett, må vi altså *ikke* lese inn våre materielle begrep i teksten. Dersom han har rett her (noe jeg sterkt mistenker), betyr det at kreasjonister (både ungjords og gammeljords-) systematisk mistolkjer tek-

ten når de leser inn naturvitenskapelige störrelser. Mot de som vil hevde at Walton ikke leser 1. Mos.1 bokstavelig nok, vil han hevde at nettopp hans förståelse er den mest bokstavelige; nemlig slik teksten er ment å förstås.

Forfatteren kunne misförstås dithen at han hevdet at Gud ikke skapte materien, men bare funksjonene. Men det er han opprett av å korrigere: Gud er skaper av alt som finnes, innbefattet materien. Det eneste poenget hans er at 1. Mosebok 1 ikke er så opprett av de materielle sidene som de funksjonelle sidene ved skapelsen.

Det er en revolusjonerende bok. Förståelig skrevet, klar i argumentasjonen og med respekt for bibelteksten. Ikke bare gir boken oss en bedre förståelse av og begeistring for bibelteksten, den vil også kunne hindre noen av de unødvendige konfliktene omkring bibeltekstene.

Skapertanken og 1.Mosebok er grunnleggende for kristen tro. Samtidig er dette et område vi oftest möter spåsmål och innvendinger bland tenkende och utdannede mennesker. Og detta är et område hvor också kristne kjemper innbyrdes og bruker store ord som "bibeltroskap" och "vitenskapelighet" i mot hverandre. Alt detta gjør denne boken til en uunnvärlig del av en moderne apologets arsenal.

Bjørn Hinderaker

Faith Within Reason
*Herbert McCabe, Brian Davies OP,
(red.)*
London, Continuum: 2007

Det finns problem. Och så finns det problem som egentligen inte är problem. Ludwig Wittgenstein gjorde det under första halvan av 1900-talet till sin uppgift att reda ut missförstånd som länge orsakat moderna filosofer huvudbry. Han tog ett med egna ord "terapeutiskt" grepp om filosofin, vilket kom av en övertygelse att allt som kan sägas har en bestämd mening. En

mening – kom han fram till – som bestäms av hur vi använder språket för att kommunicera. Många av filosofins låtsasproblem beror på oavsiktliga missbruk eller "magiska" föreställningar om språket; vi försöker säga sådant som språket inte är konstruerat för, eller så tänker vi oss att exempelvis ordet "atom" måste avbilda ett konkret objekt för att kunna ha mening.

Wittgensteins teorier om språket får bland annat konsekvensen att religiösa och etiska utsagors mening inte behöver, eller kan, förklaras med ett vetenskapligt språkbruk. De ska istället förstås i det respektive sammanhang som de hör hemma i; för att förstå vad en fotbollssupporter (i bästa fall) talar om måste vi följa med honom på ett antal fotbollsmatcher. Varje sammanhang – "språkspel" – förenas kring egna oskrivna regler – en grammatik – för hur språket ska användas för att beskriva världen på det sätt som behövs. Dessa regler är inte godtyckliga utan är rotade i världen, men de är, som med allt som hör till mänsklig kultur, resultatet av människors liv med varandra i världen, en aktivitet som implicerar kreativitet och interaktion.

Många frukter följe av Wittgensteins arbete. Den empiristiska thomismen – med sitt fokus på människan som (förvisso rationellt) djur – fick i wittgensteinsk tolkning ett uppsving redan med den katolska filosofen Elizabeth Anscombe, som var Wittgensteins lärljunge och översättare. Men den med Thomas av Aquino och Wittgenstein mest förknippade tänkaren var Herbert McCabe, och i hans skrifter går en nästintill uttjataad 1900-talsthomismen en veritabel förvandling till mötes.

Herbert McCabes rykte var inte för stort i hans egen levnads dagar, och kanske är han fortfarande något av en "doldis" i nordiska sammanhang. När han dog år 2001, hade han länge figurerat i en skola av filosofer och teologer, många av dessa mer namnkunniga än honom, som går under beteckningen "grammatisk thomism". Det grammatiska syftar till ett wittgensteinskt *modus operandi* och kretsen rymmer bland andra David Burrell CSC, Denys Turner,